

prodala kladrubským benediktinům a z výtěžku financovala stavbu kláštera na Starém Městě pražském. Težek zde věrohodně rekonstruuje složité majetkové operace, jejichž interpretace dosud nebyla v historiografii jednotná. Následující výklad se již zabývá téměř dvě století trvající kapitolou dějin Přešticka, kdy patřilo do dominia kladrubského kláštera. Přeštice samotné se staly centrem proboštví a původně trhová ves byla povýšena na městečko, patrně nově lokované v poslední čtvrtině 13. století, byť nezískalo všechny urbánní atributy (např. asi chybělo, a to i v pozdější době, alespoň základní ohrazení).

Poměrně velká pozornost je ve výkladu věnována církevním dějinám, a to jak ve smyslu personálním (biogramy proboštů i dalších farářů), tak i institucionálním (postavení proboštví ve struktuře kladrubského dominia; vztah jednotlivých církevních staveb, zejména kostela Panny Marie a vícovského kostela sv. Ambrože). Navzdory významu přeštického proboštví autoři zaznamenávají pozvolné zmenšování panství, pozadí tohoto procesu ale nechávají s otázkou, ač se snaží ke každé lokalitě shromáždit co nejvíce informací. Poněkud sporný je výklad o šlechtických ochrácích církevního zboží, kteří jsou pojednáváni pomocí kategorie nápravníci. Zde je ale nutno odlišit běžné nápravnické smlouvy od ochrany (opravy) kláštera jako vyššího typu smlouvy (většinou s mocnějšími šlechtici), jež umožňoval ochránci zasahovat i do záležitostí kláštera. A rovněž u dalších zmíněných osob lze o jejich nápravnickém statusu pochybovat. Bylo obvyklé, a zvláště v západních Čechách disponujeme mnoha analogiemi, že se kolem kláštera vytvářely sociální sítě nižší šlechty, aniž by tito zemané byli vůči konventu v podřízeném či jinak formalizovaném vztahu (což samozřejmě nevylučuje dočasnou službu). Nejhojněji doložená vazba, jíž bylo připojení pečeti ke klášterním dokumentům, podřízený vztah nedokazuje.

Pokus o rekonstrukci podoby městečka v předhusitské době je značně torzovitý, což je dáno nejen absencí pramenů a menším počtem archeologických výzkumů, ale i dvěma pohromami, které městu vzaly původní tvářnost: již zmiňovaným požárem roku 1590 a likvidací zbytků středověké zástavby v sedmdesátých letech 20. století, jež musela ustoupit panelovým domům. I z toho mála nicméně autoři vyvozují, že městské sídliště bylo založeno zhruba v sedmdesátých letech 13. století a že nejspíše kolem roku 1300 zanikají objekty, které lze spojit s prvotní lokační zástavbou. Úvahy o podobě Přeštic zakončuje rekonstrukce jejich vztahu k bezprostředně sousedícímu Pohořku, jež bylo

patrně prvotním jádrem zdejší ekumeny a které si zachovalo samostatnost až do roku 1843.

Knize chybí zřetelnější závěr, poslední dvě regulérní kapitoly hutně přibližují středověké dějiny místních částí Žerovice a Skočice. Z následujících četných příloh je třeba upozornit, kromě již zmiňovaného mapového souboru, zejména na soupis archeologických výzkumů (jeho pandámem je i kartografické zachycení nalezišť). Užitečná je kapitola přibližující dějiny bádání o Přešticích, u níž je třeba kvitovat, že autoři odolali častému pokušení zařadit ji na úvod. Tam patří v případě kvalifikačních prací, nikoli u monografií, které chtějí oslovit širší publikum.

Je třeba litovat, že dějiny Přeštic nemohly vyjít v ediční řadě Dějiny měst od Nakladatelství Lidové noviny, kam byly původně plánovány. Svěpomocí vydaný svazek je totiž mimo Přešticko téměř dokonale schován před větší publicitou. Avšak lepší vrabec v hrsti, podíváme-li se na osudy monografií dalších měst, jejichž vydání blokuje nekompletní zpracování všech historických epoch. A zbývá jen doufat, že se přes postupné dávkování podaří projekt dějin Přeštic dotáhnout do úspěšného konce, byť by se třeba nestihlo výročí v roce 2026.

ROBERT NOVOTNÝ

Ladislav ČAPEK – Jiří MILITKÝ a kol.,
*Historická radnice v Českých
Budějovicích ve světle archeologických
výzkumů a rozboru hmotných
pramenů*, Západočeská univerzita
v Plzni – Jihočeské muzeum v Českých
Budějovicích, Plzeň – České Budějovice
2016

613 s., ISBN 978-80-261-0634-0 (ZČU),
978-80-87311-79-0 (JČM)

Archeologický výzkum nádvoří českobudějovické radnice proběhl v letech 1996–1997 pod vedením Jiřího Militkého. Z řady objektivních důvodů, především však kvůli odchodu vedoucího výzkumu na jiné pracoviště, bylo knižní zpracování oddáleno, naštěstí nikoli zapomenuto. Vlastního zpracování a vyhodnocení výsledků se ujal Ladislav Čapek, který si tento úkol zvolil jako téma své disertační práce.

V úvodní části knihy je stručně přiblížen vývoj radničního bloku na základě písemných pramenů a stavebněhistorického průzkumu

z roku 1988. Následuje popis archeologického výzkumu a jeho výsledků, v němž autoři zvolili vhodný kompromis mezi snahou představit pokud možno úplnou dokumentaci a nutností volit takové prostředky, které by byly srozumitelné nejen archeologům. Stavební vývoj parcely byl rozdělen do devíti chronologických fází, přičemž na úvod každé podkapitoly je příslušné období souhrnně charakterizováno a poté jsou podrobněji popsány konkrétní objekty v každé z učiněných 24 sond. Model vývoje zástavby je prezentován nejen v detailních stratigrafických diagramech, ale i v přehledných a zjednodušených tabulkách.

Kapitola se vznosným názvem „Behaviorální a sociální interpretace stratigrafického a prostorového vývoje“ obsahuje shrnutí stavebního vývoje a způsobů zacházení s odpadem. Ačkoli je většina textu psána jasně a srozumitelně, snaha o dostatečně vědecký jazyk a teoretické ukotvení místy vedla ke stylistickým úletům (jeden příklad za všechny: „Cílem je ovšem dát formalizované proceduře stratigrafické analýzy vnitřní dynamiku a interpretovat stratigrafický vývoj nejen v čase, ale i pomocí nástinu sociálních a behaviorálních aktivit a procesů, které se spolupodílely na vzniku pozitivních uloženin, negativů objektů a konstrukcí a na formování archeologických kontextů.“). Na závěr první části jsou výsledky zasaženy do kontextu středověkého vývoje Českých Budějovic a také letmo komparovány s archeologickými a stavebněhistorickými výzkumy dalších radnic v Čechách. Tyto části jsou bohužel až příliš stručné, stejně jako jinak hodnotná kapitolka o vývoji městské správy v Českých Budějovicích, jež nadto končí již v 15. století.

Největší část knihy obsahuje popis a rozbor všech movitých nálezů získaných během archeologického výzkumu. Hlavní pozornost je věnována keramice, která představuje nejčastější typ nálezu. Ladislav Čapek se výzkumem středověké keramiky zabývá dlouhodobě a v publikaci představil ucelený systém, jenž kromě podrobného popisu a morfologické klasifikace zahrnuje také analýzu za pomoci pokročilých statistických metod i prostorového zobrazení. Dále je pozornost zaměřena na technickou, stavební a kamnářskou keramiku a keramické dýmky, na předměty ze skla, železa a barevných kovů, dřeva, kůže, kosti či kamene a na mince. Závěr druhé části pak tvoří výsledky archeobotanického výzkumu. Jakkoliv mohou některé metodické postupy nebo závěry být předmětem dalších diskusí, důkladná a kvalitní dokumentace představuje trvalou hodnotu.

Knihla o výzkumu radničního dvora v Českých Budějovicích představuje cenný příspěvek

do diskuse o vývoji středověkých měst, ale především následováníhodný vzor, jak lze přistoupit k publikace středně rozsáhlých archeologických výzkumů.

MARTIN ČECHURA

Michal KONEČNÝ, *Hrad Šternberk*,
Národní památkový ústav, ÚPS
v Kroměříži, Kroměříž 2019

213 s., ISBN 978-80-907400-4-4

Roku 2011 zahájil Národní památkový ústav vydávání rozsáhlých průvodců po svých objektech. První svazek, věnovaný zámku Kratochvíle, brzy následovaly další, prezentovaný díl je v pořadí již dvanáctým. Jde bezpochyby o zásluhou činnost, která nás přibližuje západní Evropě, zvláště Německu. Tam mají podobné obsáhlé průvodce, jež mnohdy představují komplexní monografie, velmi dlouhou tradici. Za připomenutí stojí například řada vydávaná Bayerische Verwaltung der staatlichen Schlösser, Gärten und Seen, která patrně posloužila jako předloha i pro řadu NPÚ.

Historik umění a památkář Michal Konečný představil v anotované knize jeden z nejvýznamnějších hradů severní Moravy, jehož počátky jsou spojeny s odnoží českého rodu Šternberků. Později se zde vystřídali páni z Kravař, Berkové z Dubé, knížata z Minsterberka a roku 1699 hrad získali Liechtensteinové, kteří jej vlastnili až do roku 1945, kdy byl zestátněn. Po dobu své existence hrad prošel poměrně složitým stavebním vývojem. Na počátku se jednalo o klasický šlechtický hrad bergfritové dispozice, jež byla postupně doplňována a měněna, ale i přes rozsáhlé zásahy zůstala dodnes zřetelně patrná. Z mladších dodatků je pozoruhodná především hradní kaple, vysvěcená roku 1376, významná byla také renesanční přestavba za Berků z Dubé. Současnou podobu vtiskla hradu lichtenštejnská obnova zahájená roku 1886.

Text knihy je psán čtivým jazykem a podrobně seznamuje čtenáře s dějinami hradu, s jednotlivými významnými vlastníky, architektonickou podobou a také s vybavením interiéru. V případě stavebního vývoje je nutné konstatovat, že se mu autor mohl věnovat podrobněji, a to nejlépe v samostatné kapitole. Informace o hradu jako stavbě jsou totiž v textu obsaženy na různých místech a čtenář si jen stěží udělá nějaký ucelený obraz. Kvitovat lze přítomnost